100 جىلدىق كۇرەس جولىندا جاڭا سايارعا اتتانايىق

جەلبىرەگەن قىزىل تۋ
پارتيانىڭ شينجياڭداعى 100 جىلى

ٴىرى ىستەر دەستەلىگى ⑳

1977 ـ جىلى

7 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى جوۋ ەنلاي ەسكەرتكىشى شىحەزىدا ورناتىلدى.

7 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى ەلىمىزدىڭ شىڭشىلدار اترەتى تيانشاننىڭ ەڭ بيىك شىڭى ــ تەمىر شىڭىنا تۇڭعىش رەت شىعىپ، بەس جۇلدىزدى قىزىل تۋدى وتان تەرريتورياسى تەمىر شىڭىنىڭ باسىنا قادادى.

7 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى ىشكى موڭعول اۆتونوميالى رايونى مەن شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونى سوتسياليستىك دوستىق جارىسىن وتكىزۋدى بىرگە ۇيعاردى.

8 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ مۇشەسى، ايگىلى ماتەماتيك حۋا لوگىڭ بۇكىل ەلدە "تاڭداۋ امالىن" جالپىلاستىرۋ شاعىن اترەتىن باستاپ اۆتونوميالى رايونعا كەلىپ "تاڭداۋ امالىن"، "جالپىلاۋ امالىن" جالپىلاستىرۋعا جەتەكشىلىك ەتتى.

10 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى «شينجياڭ گازەتى» اۆتونوميالى رايوندىق پارتكومنىڭ جوعارى مەكتەپتەرگە وقۋشى قابىلداۋ قىزمەتى ٴماجىلىسىن اشىپ، اۆتونوميالى رايوننىڭ وقۋشى قابىلداۋ قىزمەتىنە ناقتى جايعاستىرۋ جانە ورنالاستىرۋ جاساعاندىعىن حابارلادى.

11 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى «شينجياڭ گازەتى» شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايوندىق مۇراجايدىڭ ارحەولوگيا اترەتى تاشقورعان تاجىك اۆتونوميالى اۋدانىنان كونە قابىرلاردى بايقاعاندىعىن حابارلادى. بۇل شينجياڭ ٴوڭىرىنىڭ ەرتە زامانعى تاريحىن زەرتتەۋدە، اسىرەسە، العاشقى قوعامنان قۇلدىق قوعامعا دەيىنگى تاريحتى زەرتتەۋدە ايرىقشا قۇنعا يە.

1978 ـ جىلى

1 ـ اي جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى ۋاڭ فىڭدى اۆتونوميالى رايوندىق پارتكومنىڭ ٴبىرىنشى شۋجيىنە، اۆتونوميالى رايوندىق توڭكەرىس كوميتەتىنىڭ مەڭگەرۋشىسىنە، شينجياڭ اسكەري رايونى پارتكومىنىڭ ٴبىرىنشى شۋجيىنە، شينجياڭ اسكەري رايونىنىڭ ٴبىرىنشى جىڭۋيىنا تاعايىنداۋدى ۇيعاردى.

3 ـ اي اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم «كادرلار ساياساتىن جەدەل تياناقتاندىرۋ جونىندەگى حابارلاندىرۋدى» باسىپ تاراتتى.

5 ـ اي اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم اۆتونوميالى رايوندىق حالىق پروكۋراتۋراسىن قالپىنا كەلتىرۋدى جانە قايتا قۇرۋدى ۇيعاردى. وسىدان كەيىن ٴارقايسى ايماقتا، وبلىستا، اۋداندا، قالادا تۇگەلدەي حالىق پروكۋراتۋراسى قۇرىلدى.

5 ـ اي اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم ٴتارتىپ تەكسەرۋ كوميتەتىن قۇرۋدى ۇيعاردى. وسىدان كەيىن ٴارقايسى ايماقتىق، وبلىستىق، اۋداندىق، قالالىق پارتكوم تۇگەلدەي ٴتارتىپ تەكسەرۋ كوميتەتىن قۇردى.

6 ـ ايدىڭ 18 ـ كۇنى جۇڭگو ـ پاكيستان تاس جولىندا تۇتاس جەلى بويىنشا اۆتوموبيل قاتىنادى.

6 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنىنەن 7 ـ ايدىڭ 2 ـ كۇنىنە دەيىن اۆتونوميالى رايون عىلىم جيىنالىسىن اشىپ، «اۆتونوميالى رايوننىڭ 1978 ــ 1985 ـ جىلعا دەيىنگى عىلىم ـ تەحنيكانى دامىتۋ جوباسىن» ماقۇلدادى.

8 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم قىزمەت ٴماجىلىسىن اشىپ، "اماليات اقيقاتتى سىناپ وتكىزۋدىڭ بىردەن ـ ٴبىر ولشەمى" سىندى عىلىمي تۇجىرىمدى ايقىن تۇراقتاندىردى. ٴار دارەجەلى باسشى كادرلاردان نازارىالىق ۇيرەنۋدى كۇشەيتىپ، لين بياۋدىڭ، "تورتتىك توبەنىڭ" يدەيا نازاريا ماسەلەسىندە تۋدىرعان بىلىقپالىعىن تۇزەتىپ، امالياتتىڭ اقيقاتتى سىناپ وتكىزۋدىڭ بىردەن ـ ٴبىر ولشەمى ەكەندىگىنە تاباندى بولىپ، ماۋ زەدۇڭ يدەياسىن جۇيەلى تولىق، دالمە ـ ٴدال يگەرۋدى تالاپ ەتتى.

12 ـ ايدىڭ 18 ـ كۇنىنەن 22 ـ كۇنىنە دەيىن پارتيا 11 ـ كەزەكتى ورتالىق كوميتەتىنىڭ ٴۇشىنشى جالپى ٴماجىلىسى اشىلىپ، بۇكىل پارتيانىڭ قىزمەت ٴتۇيىنىن سوتسياليستىك زامانداندىرۋ قۇرىلىسىنا ويىستىرۋداي كەلەلى شەشىم جاسادى.

☐ اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم پارتيا تاريحى جانە حۇجات زەرتتەۋ مەكەمەسى بەرگەن
☐ انار بۇلت / شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى فان حۇڭي رەتتەگەن
☐ سۋرەتتەردى رەتتەگەن / جوبالاعان لياڭ ۋي

كەڭەيتىپ وقۋ

1977 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى جۇڭگو شىڭشىلدار اترەتى تۇڭعىش رەت تەمىر شىڭىنا شىعىپ، بەس جۇلدىزدى قىزىل تۋدى تەمىر شىڭىنىڭ باسىنا قادادى.

شينجياڭنىڭ ەرەكشەلىگىنە ساي، ٴماجىلىس وقۋشى قابىلداۋ ٴادىسى مەن وقۋشى قابىلداۋ قىزمەتىندە ۇلت ساياساتىن دايەكتىلەندىرۋ ساياساتى ماسەلەلەر جونىندە تولىقتاما پىكىر جاسادى. ٴبىرىنشى، از ۇلت وقۋشىلارىن الدىمەن قابىلداۋعا كوڭىل ٴبولۋ؛ ەكىنشى، نەگىزى ٴبىرشاما جاقسى ٴارى قابىلداۋ شارتىنا ۇيلەسەتىن از ۇلت وقۋشىلارىن ىشكى ولكەلەردەگى مەكتەپتەرگە بارىپ وقۋعا الدىمەن قابىلداۋ؛ ٴۇشىنشى، جان سانى ٴبىرشاما از جانە شەكارا، شالعاي ولكەلەردەگى از ۇلت وقۋشىلارىنا قامقورلىق جاساۋعا كوڭىل ٴبولۋ؛ ٴتورتىنشى، دايىندىق ٴپان كلاستارىن بەلسەندىلىكپەن جاقسى اشۋ.

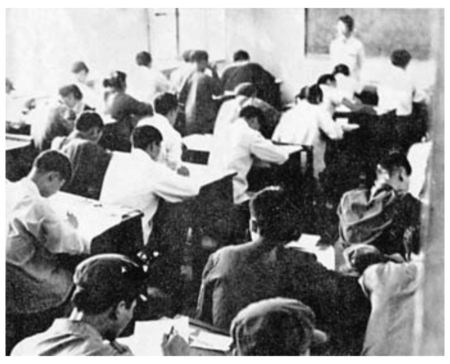

1978 ـ جىلى، ۇرىمجىدەگى جوعارى مەكتەپ ەمتيحان مايدانى.

新疆维吾尔自治区科学大会
XINJIANG UYƏUR APTONOM RAYONLUK ILIM-PƏN YIƏINI

1978 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى اۆتونوميالى رايوننىڭ عىلىم جيىنالىسى اشىلدى.

12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم تۇراقتى كوميتەتىنىڭ كەڭەيتىلگەن ٴماجىلىسىن اشىپ، 11 ـ كەزەكتى ورتالىق كوميتەتى ٴۇشىنشى جالپى ٴماجىلىسىنىڭ مازمۇنداماسىن ۇيرەنىپ، تالقىلادى.

1978 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 18 ـ كۇنىنەن 22 ـ كۇنىنە دەيىن پارتيا 11 ـ كەزەكتى ورتالىق كوميتەتىنىڭ ٴۇشىنشى جالپى ٴماجىلىسى اشىلدى. سۋرەتتە: ٴماجىلىس الاڭى.

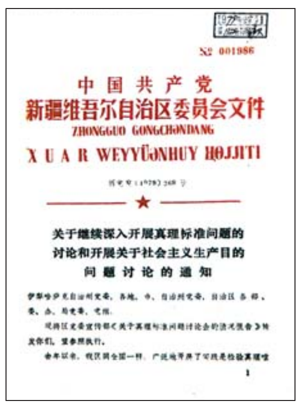

№ 001986
中 国 共 产 党
新疆维吾尔自治区委员会文件
ZHONGGUO GONGCHƏNDANG
X U A R WEYYÜƏNHUY HƏJJITI
关于继续深入开展真理标准问题的
讨论和开展关于社会主义生产目的
问题讨论的通知

اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم حابارلاندىرۋ شىعارىپ، اقيقاتتىڭ ولشەمى ماسەلەسى جونىندە ىشكەرىلەي تالقى ورىستەتتى.

كەڭەيتىپ وقۋ

1977 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى جوۋ ەنلاي ەسكەرتكىشى شىحەزىدا ورناتىلدى، ول بەتىنە «سۇيىكتى جوۋ ەنلاي زۇڭلي ماڭگى جاسايدى» دەگەن مىستان قۇيىلىپ، التىنمەن اپتالعان ۇلكەن جازۋلار جاپسىرىلدى.

حۋا لوگىڭ پروفەسسور شينجياڭ داشۋەسىندە "تاڭداۋ امالىن" ۇيرەتۋدە.

تاشقورعانداعى كونە قابىردىڭ بايقالۋى تالاسسىز تاريحي شىندىقپەن پامير ٴوڭىرىندەگى از ۇلتتاردىڭ ەجەلدەن بەرى ۇلى جۇڭحۋا ۇلتى ۇلكەن شاڭىراعىنىڭ مۇشەسى ەكەندىگىن، بۇل ٴوڭىردىڭ ەجەلدەن بەرى ەلىمىز تەرريتورياسىنىڭ ٴبىر بولىگى ەكەندىگىن دالەلدەدى.

جۇڭگو مەملەكەتتىك كەڭەسىنىڭ ورىنباسار زۇڭلىيى گىڭ بياۋ مەن پاكيستاننىڭ زۇڭتۇڭى چيا حاك قاراقورىم تاس جولىنىڭ قۇرىلىسى اياقتاپ اۆتوموبيل قاتىناعاندىعىنا لەنتا قيدى.

جۇڭگو ـ پاكيستان تاس جولى 13 جىلدىق جاپالى كۇرەستى باستان كەشىردى. مۇندا، قاراقورىم تاس جولىنىڭ پاكيستان شەكاراسى ىشىندەگى ٴبىر بولىگى جۇڭگو مەن پاكيستاننىڭ شەكاراسىنداعى حۇنچيراپ تاۋ ساعاسىنان پاكيستاننىڭ باتىس سولتۇستىگىندەگى شەكارا ولكە داكوتقا بارادى، جالپى ۇزىندىعى 616 كيلومەتر، 1966 ـ جىلى 2 ـ ايدان باستاپ، ەڭگىزىنەن، جۇڭگو قۇرىلىس تەحنيكتەرى سالعان. پاكيستان ۇكىمەتىنىڭ باسشىسى چيا حاك جياڭجۇن قۇرىلىس اياقتاۋ سالتىنا قاتىناستى، ورىنباسار زۇڭلي گىڭ بياۋ قاراقورىم تاس جولى سالىنىپ بولۋىنا جانە جالپى جەلى بويىنشا اۆتوموبيل قاتىناۋىنا ورايلى لەنتا قيدى ٴارى بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: بۇل تاس جولدىڭ سالىنۋى جۇڭگو ـ پاكيستان دوستىق سەلبەستىگىنىڭ جاڭا ەسكەرتكىشى.

جۇڭگو ـ پاكيستان تاس جولى.

شەكارا قالاداعى ايەل تۇتقىن

جەلبىرەگەن قىزىل تۋ
پارتيانىڭ شينجياڭداعى 100 جىلى

حيكايالار ⑰

☐ انار بۇلت / شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى گاۋ ۋا

"... وتكەندى ەسكە الار بولساق، جۇ دانحۋا پارتيا تۋىن جەلبىرەتىپ، العاش رەت پارتيا ياچەيكاسىن قۇردى؛..."، ٴۇرىمجى قالالىق 8 ـ ورتا مەكتەپتىڭ اۋلاسىندا وسىنداي ٴبىر ولەڭ ويىپ جازىلعان. 1938 ـ جىلى كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەسى جۇ دانحۋا ٴۇرىمجى قالالىق 8 ـ ورتا مەكتەپتىڭ تۇركىنى ــ ديحۋا قىزدار ورتا مەكتەبىنىڭ ٴتالىم ـ تاربيە مەڭگەرۋشىسى مىندەتىن وتەپ، وسى ارادا توڭكەرىس ۇشقىنىن لاۋلاتادى.

1938 ـ جىلدان باستاپ شىڭ شىسايدىڭ تالابىمەن، پارتيا ورتالىق كوميتەتى ىلگەرىندى ـ كەيىندى 100دەن ارتىق كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەسىن شينجياڭعا بارىپ قىزمەت ىستەۋگە تاعايىنداپ جىبەرەدى، ولاردىڭ اراسىندا جۇ دانحۋا قاتارلى 10 نەشە ايەل كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەسى بار. ولار اقپارات، وقۋ ـ اعارتۋ، قازىنا ساياساتى تاراۋلاردا ماڭىزدى مىندەت اتقارىپ، شينجياڭنىڭ دامۋىنا، العا باسۋىنا ماڭىزدى ۇلەس قوستى.

سوۆەت ـ گەرمانيا سوعىسى باستالعان سوڭ، حالىقارالىق، ەل ىشى جاعدايىنىڭ وزگەرىسىنە ىلەسە، شىڭ شىساي سوۆەتكە جاقىن تارتقان، كوممۋنيستىك پارتياعا جاقىن تارتقان جالعان بەت پەردەسىن سىپىرىپ تاستاپ، ٴتۇرلى سىلتاۋمەن شينجياڭداعى كوممۋنيستەردى جانە ولاردىڭ ٴۇي ىشىندەگىلەردى مىرزا قاماققا الادى، قامايدى. 4 ـ تۇرمەگە قامالعان ايەل جولداستار بالالارىن ەرتىپ، تۇرمەدە پارتيا ۇيەمىنىڭ باسشىلىعىندا، ۇيرەنۋ مەن بالالارعا قاراۋدى ماڭىزدى مىندەت ەتىپ، تۇرمەنى مەكتەپكە اينالدىرىپ، تۇرمەدە كۇرەس جۇرگىزدى.

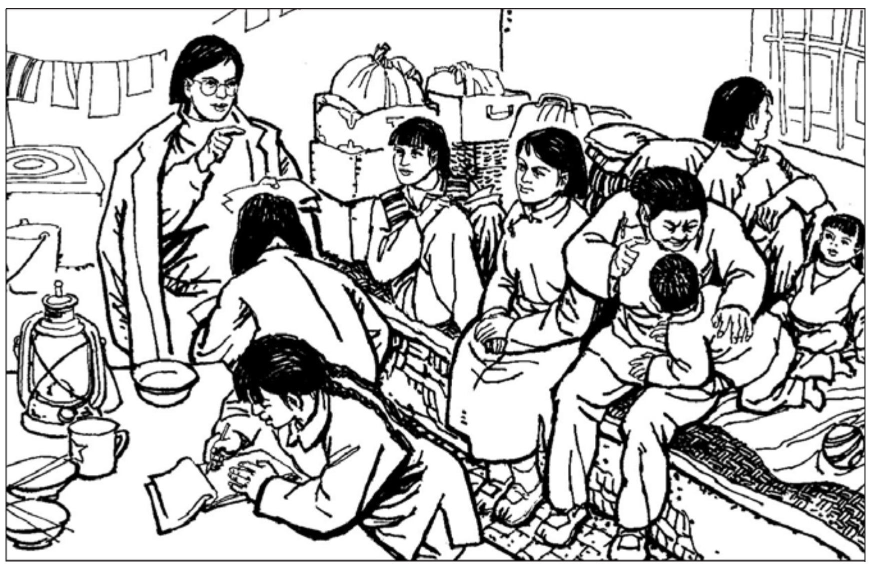

تۇرمەدە پارتيا ۇيەمىنىڭ باسشىلىعىندا ايەلدەر تۇرمەسىندەگى جولداستار ۇيرەنۋ مەن بالالارعا قاراۋدى ماڭىزدى مىندەت ەتىپ، تۇرمەنى مەكتەپكە اينالدىرىپ، تۇرمەدە كۇرەس جۇرگىزدى. ☐ **مىڭ ياڭ سىزعان**

"ٴبىز كوگەرگەن مومى جەمەيمىز!"، ايەلدەر تۇرمەسىندە ٴبىر كۇندە ەكى ۋاق تاماق بەرىلەدى، بەرگەنى قارا سۋعا قايناتقان شىرىگەن بايساي مەن قۇم قوسىپ جاساعان كوگەرگەن مومى، بالالار ۇنەمى اۋىرىپ قالاتىن. ايەلدەر تۇرمەسىندەگى ۇلكەندەر مەن بالالار ٴبىر كۇن، ٴبىر ٴتۇن ٴنار تاتپاي، اشتىق جاريالاپ كۇرەس جاساۋ ارقىلى ەمدەۋ، تۇرمىس شارت ـ جاعدايىن جاقسارتۋ جانە بالالارعا حات تانىتۋ مادەنيەت كلاسىن اشۋ سياقتى تالاپتاردى قويادى، تۇرمە جاق اقىرىندا ايەلدەر تۇرمەسىندەگىلەردىڭ تالابىنا ماقۇل بولىپ، تۇندەلەتىپ ٴجۇرىپ كۇرىش تاماق جەتكىزەدى. كوپ وتپەي، بالالارعا حات تانىتۋ مادەنيەت كلاسى دا اشىلادى. ايەل جولداستار كەزەكپەن وقىتۋشى بولىپ، بالالارعا ەسەپ، ٴارىپ جانە ٴان ۇيرەتىپ، توڭكەرىستىك يدەيانى تاراتىپ، تۇرمەدەگى ايرىقشا ورتادا توڭكەرىس ۇرپاقتارىن تاربيەلەيدى.

تۇرمەدە پارتيا ۇيەمى "بارلىعىمىز ٴبىر نيەتتە بولىپ، تۇپتىڭ تۇردە شارتسىز بوساتىلىپ يان ـ انگە قايتامىز" دەگەندى ورتاعا قويىپ، بارلىق كوممۋنيستەردى پارتيانىڭ توڭىرەگىنە انا ـ عۇرلىم تىعىز ۇيىمداستىرادى. ايەلدەر تۇرمەسىندەگى جولداستاردىڭ كۇرەس جاساۋىمەن، تۇرمە جاق قاماققا الىنعان ەر جولداستارعا كوكتەم مەرەكەسى، دۋان ـ ۋ، جۇڭچيۋدا تاماق جەتكىزىپ بەرۋگە ماقۇل بولادى. ايەلدەر تۇرمەسىندەگى جولداستار تۇرمەدەگى پارتيا ۇيەمى ارقىلى ەرلەر تۇرمەسىندەگى جولداستاردىڭ ەسىمدىگىن الىپ، مەرەكە كەزدە وزدەرىنىڭ كيىم ـ كەشەك سياقتىلارىن ساتىپ، استىققا ايىرباستاپ، ادام سانى بويىنشا ەرلەر تۇرمەسىندەگى جاۋىنگەر سەرىكتەرىنە جەتكىزىپ، ولاردى ٴتىپتى دە جىگەرلەندىرەدى.

ٴبىر رەتكى كەزدەيسوق ورايدا، جۇ دانحۋا ديحۋا قىزدار ورتا مەكتەبىنىڭ وقۋشىسى، العاباسار جاس جاڭ يۇيجىنمەن بايلانىس جاسايدى. جاڭ يۇيجىننىڭ ورايى بولسا يان ـ انعا ٴوتىپ كەتۋ ويى بار ەكەنىن بىلگەن سوڭ، جۇ دانحۋا مەن ايەلدەر تۇرمەسىندەگى باسقا بىرنەشە جولداس تۇتقىندالعان بارلىق جولداستار مەن ٴۇي ىشىندەگىلەردىڭ اتى ـ ٴجونىن جەلىممەن اق كەزدەمەگە جازىپ، جاڭ يۇيجىننىڭ الىپ كەتۋىنە تاپسىرادى. گوميىنداڭ مەن كوممۋنيستىك پارتيا كەلىسسوز وتكىزگەن كەزدە، وسى ەسىمدىك جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ گوميىنداڭنان ادامداردى سۇراۋدىڭ ماڭىزدى نەگىزىنىڭ ٴبىرى بولادى.

1944 ـ جىلدىڭ سوڭىندا، جاۋلار تۇرمەدەگى كوممۋنيستەرگە 3 رەت جالپىلىق تەرگەۋ جۇرگىزەدى. 3 ـ رەتكى جالپىلىق تەرگەۋ بارىسىندا، جاۋلار جۇ دانحۋادان: "سەن ول ٴۇشىن (كوممۋنيزم) قۇربان بولۋدى قالايسىڭ با؟" دەپ سۇرايدى، ول بىلاي دەپ اشىق جاۋاپ بەرەدى: "مەن سوڭىندا ول ٴۇشىن قۇربان بولۋدى قالايمىن، ياعني سوڭىندا كوممۋنيزم ٴۇشىن قۇربان بولامىن". ٴبىر رەت 15 كوممۋنيستكە تەرگەۋ جۇرگىزگەندە، ايەل جولداستان شىن لىڭ عانا بار بولاتىن. جاۋلار ايەل جولداستارعا توتەپ بەرۋ ۇشىن دەپ ويلاپ، ساتقىن ليۋ شيپيڭدى اكەلىپ شىن لىڭدى تىزە بۇككىزگە يالاندىرماق بولادى. ويلاماعان جەردەن ليۋ شيپيڭ اۋىز اشپاي جاتىپ، شىن لىڭ ونى جەردەن الىپ جەرگە سالادى. جاۋلار قاتتى قىناپ، ازاپتاسا دا، قورقىتسا دا اۋىز اشپاي، الداسا دا، تىزە بۇكتىرگە شىرعالاسا دا، ايەل كوممۋنيستەر استە سولقىلداقتىق ەتپەيدى، ولار توڭكەرىسشىلەردىڭ ەرجۇرەك قايسار كۇرەس جۇرگىزۋ روحىمەن جاۋلاردىڭ تالاي رەتكى قاسكۇنەمدىگىن تالقاندادى.

پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ قامقورلىعى مەن قۇتقارۋىنىڭ ارقاسىندا، "بارلىعىمىز ٴبىر نيەتتە بولىپ، تۇپتىڭ يان ـ انگە قايتامىز" دەگەن بەرىك سەنىمدى ارقالاعان تۇرمەدەگى كوممۋنيستەر سوڭىندا جەڭىسكە جەتتى. 1946 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى ۇلكەندەر مەن بالالار وتىرعان 10 جۇك اۆتوموبيلى ديحۋادان شىعىپ (قازىرگى ٴۇرىمجى) توڭكەرىستىڭ قاسيەتتى جەرى يان ـ انگە بەتتەيدى.

(اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم پارتيا تاريحى جانە حۇجات زەرتتەۋ مەكەمەسى، اۆتونوميالى رايوندىق قوعامدىق عىلىمدار بىرلەستىگى بىرلەسىپ دايىنداعان)